บทที่ 1
บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความเข้มแข็งในการมองโลก เป็นแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาทฤษฎีความผาสุก (The Salutogenic Model of Health) ของ Antonovsky (1979) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้บุคคลดำรงภาวะสุขภาพที่ดีและมีความผาสุกในชีวิต โดยการที่บุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและยังคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพดีและมีความผาสุกได้นั้น ต้องอาศัยแหล่งประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งความเข้มแข็งในการมองโลกถือเป็นแหล่งประโยชน์ที่เป็นคุณลักษณะในตัวบุคคลที่ช่วยให้บุคคลมีการจัดการกับสิ่งเร้าหรือปัญหาได้อย่างเหมาะสม

Antonovsky ได้อธิบายความหมายของความเข้มแข็งในการมองโลกไว้ว่า เป็นการรับรู้และประเมินโดยกระบวนการทางปัญญาด้วยความเชื่อมั่นว่าเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบตนเองจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชีวิตคนเรานั้น เป็นสิ่งที่ท้าทาย เป็นระบบระเบียบ ไม่ยุ่งเหยิง สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลและสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้ มองเห็นว่าตนเองมีแหล่งประโยชน์ที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้านั้น ๆ สิ่งเร้านั้นมีคุณค่าและคุ้มค่าที่จะใช้กำลังกายและกำลังสติปัญญาแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งการรับรู้และประเมินด้วยความเชื่อมั่นนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการหลีกเลี่ยงหรือจัดการกับภาวะการณ์ที่บุคคลรับรู้ว่าอาจคุกคามตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความผันผวนต่าง ๆ ในชีวิต จึงสามารถดำรงสุขภาพดีและความผาสุกในชีวิตได้ (Antonovsky, 1987 อ้างใน พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2538)

บุคคลที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูง จึงสามารถรับรู้และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด และสามารถดึงเอาแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่มาใช้ในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (Lazarus of Folkman, 1984 อ้างใน สมจิต หนุเจริญกุล และคณะ, 2532) สามารถจัดการกับภาวะปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เข้ามาคุกคามตนได้ รวมทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการจัดการกับความเครียดและยังคงมีสุขภาพดี ดังผลการศึกษาที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งในการมองโลกกับการเผชิญความเครียดและการปรับตัวของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ให้ผลสอดคล้องกันว่าความเข้มแข็งในการ

มองโลกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียด ผู้ที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูงมีการเผชิญความเครียดที่เหมาะสมและสามารถปรับตัวได้ดี (สมจิต หนุเจริญกุลและคณะ, 2532)

จะเห็นได้ว่าความเข้มแข็งในการมองโลกเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเผชิญกับสิ่งเร้า ความเครียด หรือปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการดำรงชีวิตของบุคคล จากการศึกษาพบว่าความเข้มแข็งในการมองโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยปกป้องบุคคลจากผลกระทบของเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเครียด เช่น สิ่งรบกวนในชีวิตประจำวัน ความเครียดจากการทำงาน เหตุการณ์รุนแรงในชีวิต

ความเข้มแข็งในการมองโลกจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในโครงสร้างบุคลิกภาพพื้นฐานของบุคคล แม้จะเป็นสิ่งที่คงทนในตัวบุคคลแต่ก็สามารถเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนได้ตลอดชีวิตของบุคคล

ความเข้มแข็งในการมองโลกมีการพัฒนามาตั้งแต่แรกเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่ได้รับ การที่เด็กรู้สึกหมดหวัง หมดทางแก้ไข ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับความรักความอบอุ่น ประสบการณ์ชีวิตนี้จะทำให้ขาดการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมองโลก แต่ถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นในลักษณะตรงข้ามก็จะทำให้ได้รับประสบการณ์ชีวิตที่เป็นการเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในการมองโลกขึ้น (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2538)

ดังผลการศึกษาพบว่าประสบการณ์ในวัยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความขัดแย้งกัน ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว มีความยากลำบากทางเศรษฐกิจ เกิดความเครียดในวัยเด็ก เกิดเหตุการณ์รุนแรงในชีวิตที่ทำให้เจ็บปวดหรือชอกช้ำ การขาดความรักใคร่ผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวอย่างใกล้ชิดสนิทสนมเหล่านี้มีอิทธิพลทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกต่ำ (รัชนี นามจันทร์และสมจิต หนุเจริญกุล, 2543) ซึ่งบุคคลที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกต่ำจะมีความวิตกกังวล ความโศกเศร้า และความซึมเศร้ามากกว่าบุคคลที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูง (Marie, 1992 อ้างใน เยาวลักษณ์ กลิ่นหอม, 2540) นอกจากนี้ ผู้ที่มีความเข้มแข็งในการมองโลกต่ำจะใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา และจะรับรู้และประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าจะมาคุกคามตน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ เครียด ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ (รัชนี นามจันทราและสมจิต หนุเจริญกุล, 2543)

ซึ่งในปัจจุบันมีเด็กเป็นจำนวนมากที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว อันเนื่องมาจากปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ภาวะค่าครองชีพสูง ผู้คนตกงานเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีการเลิกจ้างงาน เกิดการดิ้นรนเร่งรีบแข่งขันกัน สภาวะเหล่านี้ก่อให้เกิดความกดดันและความเครียดขึ้นในจิตใจ (สมชาย พลอยเลื่อมแสง, 2541) และส่งผลต่อสภาพ

ความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่ต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจนั้น ในแต่ละวันพ่อแม่ต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว อันเป็นบ่อเกิดของความเครียดในครอบครัว เกิดภาวะแตกแยก ขาดความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว ลูกไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมหรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง นำมาซึ่งปัญหาเด็กกำพร้าหรือถูกทอดทิ้ง ถูกทารุณกรรม ขาดผู้อุปการะดูแล เด็กเร่ร่อน เป็นต้น เด็กเหล่านี้จะอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ ในสังคม เช่น ตามวัด และท้องถนน เป็นจำนวนมาก (กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น, 2541; เสาวภาคย์ สุภนิตย์, 2539)

อย่างไรก็ตามสถานสงเคราะห์ได้เข้ามาอุปการะเด็กเหล่านี้บางส่วน ทุก ๆ ปีจะมีจำนวนเด็กเพิ่มมากขึ้น จากสถิติเด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งอยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ในปี พ.ศ. 2539 จำนวน 1,771 คน และปี พ.ศ. 2540 จำนวน 1,719 คน รวมทั้งสิ้น 3,490 คน ในรอบ 6 เดือนแรก ของปี 2541 มีเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งเข้ามาอยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 1,630 คน (กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น, 2541)

ถึงแม้ว่าเยาวชนจะเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ มีเจ้าหน้าที่ดูแล แต่การอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก โอกาสที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่โดยเท่าเทียมกับเยาวชนที่อยู่กับครอบครัวซึ่งมีบิดามารดาหรือญาติพี่น้องดูแลย่อมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัวทำให้เยาวชนในสถานสงเคราะห์รู้สึกว่าตนเป็นคนไร้ค่า เห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ ไม่มีความมั่นใจ (วิภารัตน์ วรธัญญะกิจ, 2531; อุ่นตา นพคุณ, 2535) เยาวชนเหล่านี้จะพบกับปัญหาการเรียน ปัญหาความประพฤติ ปัญหาทางด้านอารมณ์จิตใจ (กรมประชาสงเคราะห์, 2534) ซึ่งมีลักษณะที่แสดงออกดังนี้ คือ มีความรู้สึกด้อย มีความระมัดระวังตนมากจนเกินไป แยกตนออกจากสังคม ขี้อาย มีความวิตกกังวล มีการร้องไห้อย่างไม่สมวัย ความรู้สึกอ่อนไหวมากเกินไป มีอารมณ์เศร้าและความโศกเศร้าที่เรื้อรัง (Quay, 1972 อ้างใน พิมลพรรณ สุวรรณโถง, 2531) เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการมีความวิตกกังวลทางสังคม นั่นคือ หวาดกลัวที่จะถูกคุกคาม ทำให้บุคคลนั้นมีความคิดไปในทางลบ เช่น คิดว่าจะได้รับการปฏิเสธจากสังคม ไม่มีความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อเข้าสังคม มีความอาย จะรู้สึกอึดอัดไม่สบาย กลัว วิตกกังวลต่อสถานการณ์ทางสังคม หลบหลีกที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เกิดความรู้สึกหวั่นไหวเมื่อถูกผู้อื่นประเมินพฤติกรรม เกิดความไม่สบายใจเกรงว่าผู้อื่นจะประเมินตนไปในทางลบ (ศิริเพิ่ม เชาวน์ศิลป์, 2543)

นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมปัญญานิยม (Cognitive Behavior Psychologist) ได้อธิบายถึงความวิตกกังวลไว้ว่า เป็นภาวะที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงจากสถานการณ์ที่เข้ามากระทบบุคคล แต่เกิดจากการรับรู้และประเมินของกระบวนการทางปัญญา ซึ่งหมายถึง การทำงานในหลายลักษณะ เช่น การคิด การให้ความหมาย จินตภาพ ความเชื่อ ความคาดหวัง ต่อสถานการณ์ว่าจะทำให้เกิดอันตรายหรือคุกคามตนเอง พร้อมทั้งประเมินศักยภาพของตนเองต่ำ ไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์นั้นได้ การประเมินทั้งหมดนี้จะทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อสถานการณ์นั้น ๆ ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่จะทำให้ความวิตกกังวลหายไป เช่น การหลีกหนีสถานการณ์ เป็นต้น (Clerk, 1990; Deffenbacher & Shelton, 1980; Spielberger, 1988 อ้างใน ดาราวรรณ ต๊ะปินตา, 2538)

Ellis (1979 อ้างใน ดาราวรรณ ต๊ะปินตา, 2538) ผู้ก่อตั้งทฤษฎีการบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ ได้กล่าวว่าความวิตกกังวลเป็นผลมาจากความคิดที่ไม่มีเหตุผล โดยประเมินสถานการณ์ที่เข้ามากระทบว่าเป็นสถานการณ์ที่มีอันตรายเลวร้าย Ellis (1962 cited in Leary, 1983) ยังได้กล่าวอีกว่าบุคคลที่ให้ความสำคัญกับการยอมรับจากคนอื่นมากเกินไป โดยเชื่อว่า การได้รับการยอมรับหรือความรักจากผู้อื่นน้อยจะทำให้ตนเป็นคนไร้ค่าเป็นบุคคลที่ล้มเหลว ซึ่งเป็นความคิดที่ไม่มีเหตุผล มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกไม่มั่นคงและมีความวิตกกังวลทางสังคมสูง เมื่อบุคคลต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น แล้วไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นตามที่ตนต้องการ ตามแนวคิดการบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ (Rational Emotive Behavior Therapy หรือ REBT) ซึ่งมีแนวคิดว่าอารมณ์และเหตุผลของบุคคลมีความสัมพันธ์กัน โดยที่ความคิดและการรับรู้ต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ เป็นตัวก่อให้เกิดความรู้สึกอันส่งผลต่อการกระทำของบุคคล หากมีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดใหม่จะทำให้ความรู้สึกและการกระทำเปลี่ยนแปลงได้ รวมถึงการรับรู้และความวิตกกังวลทางสังคมด้วย นั่นคือ หากบุคคลได้ปรับเปลี่ยนความคิด มุมมองหรือการรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลก็จะเปลี่ยนไป

เยาวชนในสถานสงเคราะห์แตกต่างจากเยาวชนโดยทั่วไป เนื่องจากอยู่เฉพาะในสังคมที่คับแคบ ไม่รู้สภาพสังคมที่เป็นจริงภายนอก เมื่อออกไปอยู่สังคมภายนอกจะมีปัญหาการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับคนในสังคม (วิภารัตน์ วรธัญญะกิจ, 2531) สถานสงเคราะห์จะอุปการะเยาวชนเหล่านี้ จนกระทั่งอายุ 18 ปี จากนั้นเยาวชนเหล่านี้ต้องออกไปเผชิญกับสังคมภายนอก จากการศึกษาพบว่าความเข้มแข็งในการมองโลกต่ำและความวิตกกังวลทางสังคมจะส่งผลกระทบต่อเยาวชนในการออกไปอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น และผู้วิจัยเห็นว่าเยาวชนเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองในการเผชิญกับปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในชีวิต จากการรับรู้

แบบความเข้มแข็งในการมองโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการจัดการกับความเครียด มองเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตด้วยความเข้าใจ ช่วยปกป้องบุคคลจากอารมณ์ ความรู้สึกทางลบ และความผิดปกติทางด้าน จิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า นอกจากนั้นยังช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ดีและมีวิธีการเผชิญกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงเป็นการรับรู้ที่ควรเสริมสร้างให้กับเยาวชนในสถานสงเคราะห์ก่อนที่จะออกไปเผชิญกับโลกภายนอก โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดที่มีต่อตนเอง ต่อสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนความคิดที่ไม่มีเหตุผลอันจะนำไปสู่ความวิตกกังวล ให้เป็นความคิดที่มีเหตุผลตามแนวคิดทฤษฎี REBT เพื่อให้เยาวชนมีแนวคิดที่สามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตภายนอกสถานสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ต่อความเข้มแข็งในการมองโลกและความวิตกกังวลทางสังคมของเยาวชนที่มีอายุ 13 – 18 ปี ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลังการทดลองเยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูงกว่าและมีความวิตกกังวลทางสังคมต่ำกว่าก่อนการทดลอง

สมมติฐานที่ 2 หลังการทดลองเยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูงกว่าและมีความวิตกกังวลทางสังคมต่ำกว่าเยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

สมมติฐานที่ 3 เยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ มีความเข้มแข็งในการมองโลกและมีความวิตกกังวลทางสังคมก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 เยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ มีความเข้มแข็งในการมองโลกสูงกว่าและมีความวิตกกังวลทางสังคมต่ำกว่าเยาวชนในสถานสงเคราะห์กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมในระยะติดตามผล

คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายและการแปลความหมายของงานวิจัยให้ตรงกัน จึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้คือ

1. ความเข้มแข็งในการมองโลก หมายถึง การรับรู้โดยทั่วไปของบุคคล โดยบุคคลเชื่อมั่นว่า

1) สิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดซึ่งมาจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกตนนั้นมีระบบระเบียบ สามารถทำนายได้และสามารถอธิบายได้

2) ตนมีแหล่งประโยชน์ที่สามารถจัดการกับสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์เหล่านั้นได้

3) สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งท้าทาย มีคุณค่าและคุ้มค่าสำหรับการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจัดการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความเข้มแข็งในการมองโลกของ Antonovsky ฉบับภาษาไทย ซึ่งแปลโดยสมจิต หนุเจริญกุล มีทั้งหมด 29 ข้อ

2. เยาวชนในสถานสงเคราะห์ หมายถึง เยาวชนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่ ที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ที่ได้เข้าร่วมการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3. ความวิตกกังวลทางสังคม หมายถึง ลักษณะหลบหลีกสังคมและความอึดอัดในการเข้าสังคม (Social Avoidance and Distress หรือเขียนย่อว่า SAD) และกลัวการถูกประเมินทางลบ (Fear of Negative Evaluation หรือ เขียนย่อว่า FNE) ซึ่งวัดได้จากแบบวัดบุคลิกภาพ SAD และ FNE ของ Watson & Friend ฉบับภาษาไทยซึ่งแปลโดย ศิริเพิ่ม เชาวน์ศิลป์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 58 ข้อ แบ่งเป็นแบบวัด SAD 28 ข้อ FNE 30 ข้อ

4. โปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ หมายถึง โปรแกรมที่ดัดแปลงจากแนวคิด Rational Emotive Behavior Therapy โดยจะมีการสอนให้เยาวชนได้รู้จักความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ตามแนวคิด A-B-C ของ Ellis และฝึกให้เยาวชนใช้ทักษะการเปลี่ยนความคิดที่ไม่มีเหตุผลเป็นความคิดที่มีเหตุผล โดยการอภิปรายกลุ่มย่อย การทำ Homework Assignment การทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ต่อความเข้มแข็งในการมองโลกและความวิตกกังวลทางสังคมของเยาวชนชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นเยาวชนชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย และมีสติปัญญาอยู่ในระดับเกณฑ์เฉลี่ยหรือมากกว่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบผลของการใช้โปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ และนำผลดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาครั้งต่อไป

2. สามารถนำเนื้อหาจากโปรแกรมการฝึกตามแนวการพิจารณาเหตุผลและอารมณ์มากำหนดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University